

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

4 Illicito prolem coitu quærat sibi nullus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Item fœdera inter ingenios sunt legitima, & inter coequales a multo prius, hoc ipsum Domino constituyente, quam initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina; sicut aliud ancilla, aliud libera. Propterea quod etiam Apostolus b ad manifestandam harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi, e ubi dicitur Abraham: [Ejice ancillam & filium ejus, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio tuo Isaac.] & infra. [Igitur cuiuslibet i loci clericus, si filium suum viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi conjugato eam dederit, nisi forte illa mulier & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honestata videatur.] Paterno arbitrio junctæ caret culpa, si mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt; quia aliud est uxor d, aliud concubina.

C. XVI. **¶** Vidua & virginis propria voluntate sibi maritus eligant. **¶** Contra in concilio Tolerano 3. c. 10. **H**oc sanctum d affirmat concilium, ut viduz, quibus placuerit, teneant castitatem 1. Quod si prius quam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum, vel suam cogantur maritos accipere. Si quis verò propositum castitatis viduz, vel virginis impederit, à sancta communionem, & à liminibus ecclesiæ habeatur extraneus.

C. XVII. **¶** Castitatem in antiquioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis reliqua habent ut apud Gratianum: sed post verbum istud, adduntur hæc, & nulla vidua, ad nuptias iterandas vi venire cogatur. Quod si, &c. In recentioribus verò editionibus, & apud ceteros collectores variis aliquantulum structura verborum, sed eadem est sententia.

C. XVIII. **¶** Item Ambrosius in lib. de Patriarchis, [id est, lib. 1. de Abraham, cap. ultimum] **H**onorantur parentes Rebecca numeribus, consilium illa non de sponsalibus (illa enim iudicium expectat) patrem: non est enim virginis pudoris eligere maritum sed jam desponsata viro de professionis consilio de, nec immemora dilationem non attulit. Iure etiam propterea debuit ad matrem. Vide illud g Euphrasium, quod mirantur plerique, unde translatum sit, manifestum est. At enim in persona mulieris, quæ tamen matrem volebat relinquere, & ad alias petebatur nuptias, Neptis ergo sibi ratiõem daret, ut patrem, & matrem, & omnia in se, & in se, & in se, hoc est: [sponsaliorum meorum mater curam subibat. Hoc enim non est meum.] Ergo, quod ipsi Philosophi mirati sunt, servate virginis. Mulier etiam, si qua amisso citò marito adoleverit, in infirmitatis suæ timeret incidere, si vult, nubat, tantum in Domino: ut electionem mariti parentibus deferat, ne appetentiæ procacioris existimetur autem, si ipsa de nuptiis suis electionem sibi iudicet. Expectat enim magis debet videri à viro, quam virum ipsa expectat. Vere undiam præmittat, antequam nubat, quod ipsum conjugium plus commendat verècundia.

C. XIX. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XX. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXI. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXIII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXIV. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXV. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXVI. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXVII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXVIII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXIX. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXX. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXI. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXIII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXIV. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXV. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXVI. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXVII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXVIII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XXXIX. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XL. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XLI. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XLII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XLIII. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XLIV. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

C. XLV. **¶** Item in libro Numerorum, cap. 30. **M**ulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit patri.

a al. equale. orig. b Gal. 4. c Gen. 22. d al. nuptia. e sup. 3. q. 1. 1. f al. sicut. g Hermone in An. d. m. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

a Glossord. ad c. 30. Num. b 1. Cor. 7. c d. nuptium. d Bur. l. 3. c. 14. l. 1. p. 7. c. 6. e p. 8. c. 18. f 19. e l. 1. p. 1. c. 1. g Gen. 16. h Gen. 25. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

vivente uxore sua filios ex ancilla suscepisse, ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen.

Illud autem Augustini dicitur contra adversarium legum & Prophetarum, lib. 2. c. 9.

¶ Christiani] In capite sequente Augustinus ait, ne putarent hæretici.

C. I. ¶ Quomodo Abraham excusetur à crimine fornicationis.

Iste Abraham etiam a usque ad decrepitam senectutem fornicationis obicit crimen: profecto quia & post mortem Saræ alteram duxit. Vbi etiam nullum intelligitur rei additæ sacramentum, propter hoc solum id facere debuit Abraham, ne putarent hæretici adversus Apostolum c (quibus etiam * Tertullianus astipulator exiit) post uxoris mortem crimen esse ducere uxorem.

Sacramentum huius rei est, quod per bonos mali & boni erant in fide generandi, & per malos boni & mali erant ad fidem accessuri.

C. II. ¶ Sicut bonorum ministerio boni & mali, ita ministerio malorum boni & mali in fide generantur.

Vnde Augustinus ait super Ioannem, tract. 11.

Rursum nunc animus vester ad Abraham, Isaac, & Iacob. In istis tribus invenimus parere liberarum, parere & ancillas. Invenimus ibi & partus liberarum; invenimus ibi & partus ancillarum. Ancilla nihil boni significat. [Ejice ancillam, inquit, & filium ejus.] & m. fra. ¶ Invenimus rem miram in istis generationibus liberarum & ancillarum: quatuor scilicet genera hominum; in quibus completur figura totius populi futuræ Christiani, ut non sit mirum, quod in illis tribus dictum est: [Ego & sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.] In omnibus enim Christianis (fratres intendite) aut per malos nascuntur boni, aut per bonos nascuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius istis quatuor generibus non potestis invenire. & infra. ¶ Invenis f. ibi bonos filios Iacob natos de ancillis, & bonos filios Iacob natos de liberis. Nihil illis obfuit nativitas de uteris ancillarum, quando in patre cognoverunt semen suum: & consequenter regnum cum fratribus tenuerunt. Quomodo ergo in filiis Iacob non obfuit illis, qui nati sunt de ancillis, quo minus tenerent regnum, & terram repromissionis cum fratribus ex æquo acciperent, non illis obfuerunt naturales ancillarum, sed prævaluit semen paternum; sic quicumque per malos baptizantur, tanquam de ancillis videntur nati: sed tamen, quia ex semine verbi Dei, quod figuratur in Iacob, non contristentur, simul hæreditatem cum fratribus possidebunt. securus ergo sit, qui de semine bono nascitur: tantum non imitetur ancillam. Si de ancilla nascitur, ancillam malam superbiem non imitetur. Vnde enim filii Iacob de ancillis nati possederunt terram promissionis cum fratribus, Isaac autem de ancilla natus, expulsus est de hæreditate. Vnde? nisi quia ille superbus erat, illi humiles? Exiit ille cervicem, & voluit seducere fratrem suum, indens cum illo. Magnum sibi sacramentum. Ludebant simul & Isaac & Isaac. vidit illos Sara ludentes, & ait Abraham: [Ejice ancillam & filium ejus: non enim hæretus erit filius ancillæ cum filio meo Isaac.] Et cum contristatus esset Abraham, constravit ei à Domino angelus dictum uxoris ejus. Quæ 1 autem peperit Abel, & Enoch, & Noë, & Abraham, ipsa peperit Moysen, & Prophetas & tempore posteriores ante adventum Domini, & quæ istos, ipsa & Apostolos, & martyres no-

stros & omnes bonos Christianos. Omnes enim divites quidem temporibus nati apparuerunt, sed societate, unius populi continentur, & ejusdem civitatis cives. laboribus huius peregrinationis experti sunt, & quidam eorum nunc experiuntur, & usque in finem ceteri experientur. Item quæ peperit Cain, & Cham, & Ismaëlem, & Elam, eadem ipsa peperit & Dathan, & alios in eodem populo similes: & quæ istos, eadem ipsa & Iudam Pseudoapostolum, & Simonem magum, & ceteros usque ad hæc tempora Pseudochristianos, in affectione animali pertinaciter obduratos, sive in unitate permixti sint, sive aperta præfatione dissentiant. ¶ Sed cum tales à spiritualibus evangelizantur, & sacramentis imbuntur, tanquam per se ipsam Rebecca a eos parit, sicut Elau: cum autem per illos, qui non castè annunciant Evangelium, tales in Deo populo generantur, Sara b quidem, sed per Agar. Item boni spirituales, aliquando Evangelizantibus 2, vel baptizantibus carnalibus generantur: Lia quidem, vel Rachel in jure conjugali eos; sed per ancillarem uterum parit. Cum verò per spirituales in Evangelio generantur boni fideles, qui vel vadunt 3 in spiritalem affectum pietatis vel eò tendere non desistant, vel ideò non faciunt, quæ non possunt, & sicut c ex utero Sara Isaac, vel Rachel Iacob in novam vitam, & novum testamentum nascuntur. Itaque sive intus versari videantur, sive aperte foris sint, quod caro est; caro est: sive in arca sua in sterilitate perseveret; sive occasione tentationis, tanquam ventus intra tollatur, quod palea est: & semper ab illius effluvia, quæ d' est sine macula & ruga, unitate divinis etiam qui congregationi sanctorum in carnali oblatione miscetur. De nullo tamen desperandum est, si ve qui intus talis apparet, sive qui foris manifestus adre-

fatur. ¶ Caput hoc confectum est partim ex tractatu 11. in Ioannem, partim ex lib. 1. de baptismo contra Donat. c. 16. & 17. atq. inde nonnulla sunt addita, & multa emendata.

1 ¶ Que autem] Hæc apud B. Augustinum sequitur post. vers. omnes tribuntur: in c. sicut in sacramentis de corpore, dist. 4.

2 ¶ Aliquando Evangelizantibus] Sic emendatum est ex plerisque, vetustis, & originali, & Eusebio, tom. 2. p. 216. Non legebatur, quando evangelizantur, & sacramentis; vel baptizantibus carnalibus generantur.

3 ¶ Vel vadunt] Apud B. Augustinum, & Eusebium legitur, vel evadunt in spiritibus ætatis effectum.

2 ps. ¶ Hæc ita respondetur. Pro e varietate compositionis varia invenitur dispensatio conditorum. Promissiones erat Abraham, quod in semine ejus benediceretur omnes gentes: præmissum quoque, se daturum semini ejus terram peregrinationis sue. Cum ergo ceteri in idololatria relicta, Abraham, & filii qui in peccatis rem popularem sibi Dominus elegerat, rite multarum fecerantur numerum populi Dei multiplicato quærebatur, quæ in successione sanguinis erat successio fidei. Vnde in lege dicebatur [Madrilla & sterili, quæ non reliquerit semen suum super terram.] Hinc etiam sacerdotibus conjugia decreta sunt, quæ in successione familiae & officio constabat effici. Quia verò per incarnationem Christi, gratia fidei ubiq. dilata est, nec iam dicitur: [Die dimisisti domum & domum Isaac] sed [Euntes & docete omnes gentes] & [In h' omni gente quicunque nomen Domini, & operatur pietatem, acceptus est illi.] nec ulla mœnia quæritur in successione generis, sed in perfectione vite, & sinceritate fidei, & virtutis fecunditate præferunt, & sacerdotibus continentia carnis imperatur. Non ergo Abraham, aut Iacob de iis, quæ potest uxorem filios ex ancilla quæserit: nec illorum excepit, quæ conjugale debuit, fecunditatem in aliqua licet aliena quæret, cum illorum conjugia nostrorum æquamus, vel præferamus

a Ivo p. 8. cap. 269. Pann. l. 6. c. 60. b al. vel propter. c 1. Cor. 7. d lib. de Menygama. e Gen. 27. Copiosus in orig. e Exod. 3. f al. invenimus. g Gen. 27. Aug. d. de baptismo contra Don. 16. h Osa 2. i Ab. 19.

a Gen. 27. b Gen. 16. c Ibid. c. 17. d Epistol. e Sentent. 4. distinct. 35. f Gen. 12. 14. g Matthe. 23. 14. 19.

iniquitatis: & immoderatus usus conjugii nostri temporis, turpitudinem fieri iunctur: fornicationis illius temporis.
 a *Maledicta*] Verba hæc non sunt inventa in sacra scriptura, quamvis videantur à multis sanctis, & antiquis doctoribus citantur. Dicitur enim, 7. habentur. Non erit apud te sterilis utriusq; sexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis.

C. III. ¶ *Abraham non est reus adulterii, qui vivente uxore filios ex ancilla suscepit.*
Vnde Ambrosius scribit in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 4.

Dicit a Sara b ad Abraham: [Ecce conclusit me Dominus, ut non pariam; intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex illa.] Et ita factum est. Sed consideremus primum, quia Abraham ante legem Moysi, & ante Evangelium fuit, nondum interdictum adulterium videbatur. Poena criminis ex tempore legis est, quæ crimen inhibuit. Nec ante legem ulla rei damnatio est, sed ex lege. Non ergo in legem commisit Abraham, sed legem prævenit. Deus in paradiso conjugium c laudaverat, non adulterium damnaverat. & infra.
 ¶ Habes primam a Abraham defensionem. Secunda illa est, quod non ardore aliquo vagæ succensus libidinis, non perulantis formæ captus decore, ancillæ conubernio conjugalem posthabuit torum, sed studio quærendæ posteritatis, & propagandæ sobolis. Adhuc post divinum iuramentum erat generis humani: erat etiam religio, ne quis non reddidisse debitum videretur naturæ. Denique & Loth sancti filia hanc causam quærendæ posteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & deo publici muneris gratia privatam culpam præterit.

C. IV. ¶ *Quod præter legitimam uxorem committitur, adulterii crimine damnatur.*
In eodem libro, & cap.

Nunc blanditur e sibi de legibus hominum. Oportet hunc adulterium est: nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro, quæ ab uxore debetur f castitas. Quidquid in ea g, quæ non sit legitima uxor, commissum fuerit, adulterii crimine damnatur. & in eodem lib. cap. 7. ¶ Nulli licet scire mulierem præter uxorem: ideo conjugii tibi datum est jus, ne in laqueum incidas, & cum aliena muliere delinquas. & postquam. ¶ Tolerabilior est, si lateat culpa, quam si culpa ulsupetur auctoritas. Nec hoc solum est adulterium, cum aliena peccare conjugem, sed omne, quod non habet potestatem conjugii. Tamen locus iste docet, gravissimum esse, ubi celebrati conjugii iura temerantur, & superis pudor solvitur. Ideoque cum præterderet Abimelech, b quod uxorem alienam esse ignoraverit, quam fororem esse vir ipse suam dixerat, respondit ei Dominus. [Et ego cognovi, quoniam puro corde fecisti hoc, & peperisti tibi, ut non peccares in me: propter hoc non sum passus te tangere eam.] Cognoscimus velut præfulem, custodemque conjugii esse Deum, qui non patitur alienum torum pollui: & si quis fecerit, eum peccare in Deum, cuius legem violat, & gratiam solvat. Et ideo, qui in Deum peccat, sacramenti cœlestis amittit consortium.

C. V. ¶ *Nihil est facius, quam uxorem amare, quasi adulteram.*
Vnde Hieronymus contra Iovinianum, lib. 1.

Orgo & quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis. ¶ Nihil autem interest, quam ex

honestâ causa quis insanat. Vnde & Xistus a in sententiis: [Adulter est, inquit, in suam uxorem amator attendentior.] In aliena quippe uxore omnis amor turpis est, in sua nimis. Sapiens vir iudicio debet amare conjugem, non affectu. Rege imperus voluptatis, nec præcepta feretur in coitum. Nihil est facilius, quam uxorem amare, quasi adulteram. Certo, qui dicunt se causa reip. & generis humani uxoribus jungi, & filios b procreare, imitentur saltem pecudes, & postquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores se uxoris exhibeant, sed maritos.

C. VI. ¶ *Virginalis castitas non præfertur conjugio Abrahæ.*
Idem lib. 2.

Qvis c ignorat sub altera dispensatione Dei omnes retro sanctos ejusdem fuisse meriti, cuius nunc sunt Christiani? Quomodo autem Abraham placuit in conjugio, sic nunc virgines placent in perpetua castitate. Servivit d ille legi, & tempori suo: serviamus & nos Evangelio, & tempori nostro, in quos fines sæculorum decurrerunt.

C. VII. ¶ *Patriarcha non concupiscentia explenda libidinibus, sed causa numerosa prolii pheres habebant uxores.*
Item Augustinus 1 lib. 22. contra Faustum, c. 47, & 48.

Objiciunt e Jacob quatuor uxores: quod, quando mos erat, crimen non erat. Sicut 2 Patriarchæ conjugibus excipientibus semen suum miscerantur, non concupiscentia percipiendæ voluptatis, sed providentia propagandæ successione: sic Apostoli auditoribus admirantibus doctrinam suam condelectabantur, non aviditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ veritatis.

1 ¶ Augustinus] Repositum est ex omnibus vetustis, cum in vulgatis legeretur, Ambrosius.

2 ¶ Sicut Patriarchæ] Apud B. Augustinum diversus est verborum ordo, Sicut Apostoli, inquit, auditoribus admirantibus doctrinam suam condelectabantur, non aviditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ veritatis, ita Patriarchæ, &c.

C. VIII. ¶ *Satius est absque liberis defungi, quam ex illicito concubitu stirpem querere.*
Item Augustinus de bono conjugali, c. 16.

Sicut satius f est mori fame, quam idolothytis ps vesci, ita satius est defungi sine liberis, quam ex illicito coitu stirpem querere. Undecunque autem nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum rectè colant, honesti & salvi erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura est: & eo male utentibus male erit, non ipsum aliquando malum erit.

C. IX. ¶ *Ex ancilla filii non sunt querendi.*

Item Ambrosius in sermone de S. Ioanne, qui sic incipit: [Diximus superiore Dominica.]
num. 61.

Dicataliquis g, uxorem non habeo, ideo ancillam mihi sociavi. Audi quid dicat scriptura h ad Abraham: [Ejice ancillam & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.] Si igitur ancillæ filius hæres non est, ergo nec filius est. Cur autem queritur tale conjugium, de quo susceptus filius nec successione possit hæres esse, nec sanguinis? Nec enim habere potest hæreditatis consortium, qui non habet originis privilegium. Cur, inquam, queritur tale con-

a Gen. 12. b Gen. 16. c al. licet conjugium laudaverit. d al. amor. e Psyc. 1.6. tit. 8. f al. exigitur. g al. eam. h Gen. 1. i al. Ecce. orig. k Sent. 4. dist. 31.

a Idem lib. 6. in cap. 18. Ezechielis. b al. liberos tollere. orig. c Sentent. 4. dist. 33. d 1. Corinth. 10. e Sentent. 4. dist. 1. 43. f Sent. 4. dist. 33. in fin. sup. dist. 36. undecung. g Ivo p. 1. c. 30. h Gen. 21. Gal. 4.

tabernium, de quo nati, non filii sunt matrimonii, sed testes sunt adulterii? Cur autem huiusmodi suscipiuntur adulterini, qui parti pudori sunt, non honori? Dicit scriptura: *a* [Adulterorum filii in confumatione erunt, & ab iniquo toro semen exterminabitur.] Mulier igitur tua, si talibus moribus prædita est, ut mereatur consortium, mereatur & nomen uxoris. Præsta concubina tuæ libertatem, & nomen uxoris, ne tu adulter sis potius, quam maritus.

i ¶ Filii] *Reposita sunt reliqua verba scripturae ex B. Ambrosio, pro quibus in vetustis est, &c. in vulgatis autem, abominatio iunt Deo.*

C. X. ¶ Adulterii non sunt facienda etiam voluntate generandi filios.

Item Augustinus ad Claudium contra Iulianum, cap. 8.

Sic non sunt faciendi adulteri etiam voluntate generandi generandos, quemadmodum nec furta faciendi sunt etiam voluntate pascendi pauperes sanctos: quod tamen faciendum est non perpetrando furta, sed bene utendo mammona iniquitatis.

5 pars. Ecce, quod nullo modo licet alicui vivere uxore sua, vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios querere: qui etiam suscipi, filiorum nomine iudicantur in dolo. Simplex etiam fornicatio in sacra scriptura prohibetur.

C. XI. ¶ Illicitus concubitus, & omnis non legitimus usus illorum membrorum, iunio mœchia intelligitur.

Unde Augustinus in questionibus Deuteronomi, q. 37, ad c. 23.

Meretrices esse, & ad meretrices accedere prohibet Dominus, quædam publicè venalis est turpitudine. In Decalogo autem mœchia nomine non videtur hoc aperte prohibuisse, quoniam mœchia non nisi adulterium intelligi solet. *Idem d. super Exodus, q. 71.* ¶ Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in scripturis. Sed utrum etiam omnis fornicatio mœchia dici possit in eisdem scripturis, non mihi interim occurrit locutionis exemplum: sed si non omnis fornicatio etiam mœchia dici potest, ubi sit in Decalogo prohibita illa fornicatio, quam faciunt viri, qui uxores non habent, cum foeminis, quæ maritos non habent, utrum inveniri possit, ignoro. Sed e si furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ (non enim rapinam permittit, qui furtum prohibuit, sed utique à parte totam intelligi voluit, quidquid illicite rerum proximi auferatur), profecto & nomine mœchia omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.

C. XII. ¶ Extraordinaria voluptas, & inveteranda opera nuptiarum, luxuria & immunditia appellantur.

Item Hieronymus in c. 3. epist. ad Gal. ad vers. [Manifesta autem.]

In eo fornicator majoris est criminis, quia tollit membra Christi, & facit ea membra meretricis, serunt quippe duo in carne una. Qui si non est fidelis, nec credit in Christo, sua membra facit membra meretricis: qui credit, & fornicatur, Christi membra facit membra meretricis. Econtrario infidelis in fornicatione sua utrum violet, an adificet templum idolo, nescio. Per vitia quippe luxuriæ i vel maxime demones colluntur. Hoc unum scio, quod qui post fidem Christi fornicatur, violat templum Dei. Secundum opus carnis, immunditia nuncupatur: & eam comes luxuria sequitur. Quomodo enim in g veteri lege de nefandis cri-

a Sapient. 3. b Ivo p. 2. c. 105. Pam. l. 2. c. 20. c Ivo p. 2. c. 37. d Ivo p. 2. c. 279. e Sup. 14. q. 3. c. panale. c. quati. f 1. Cor. 2. g Levit. 15.

minibus, quæ in occulto fiunt, & ea nominare turpissimum est, ne & dicentis os, & aures audientium polluerentur, generaliter scriptura complexa est, dicens: *1* ¶ Recundos, vel reverentes facite filios israel ab omni munditia, sic in hoc loco cæteras extraordinarias voluptates, ipsarum quoque opera nuptiarum, si non veterum dè, & cum honestate quasi sub oculis Dei fiant, ut tantum liberis serviat, immunditiam & luxuriam nominavit. ¶ *¶ Luxuriæ] Absit vox ista à plerisque vestris, & originali.*

C. XIII. ¶ Immoderatus usus mulierum Salomonem ad idolatriam traxit.

Item Gregorius in moralibus, lib. 12. c. 12.

Salomon quippe immoderato usu atque assidue mulierum ad hoc usque perductus est, ut templum idolis fabricaret: & qui plus Deo templum construerat, assiduitate libidinis etiam perfidie substratus, idola construere templa non timuit.

C. XIV. ¶ Liberos procreatis in matrimonio laudatur, meretricia voluptas etiam in uxore damnatur.

Item Hieronymus in c. 5. epist. ad Ephesios, ad vers. [Viri diligite.]

Liberorum ergo, ut diximus, in matrimonio operata cessant: voluptates autem, quæ de meretricibus capiuntur amplexibus, in uxore damnantur.

6 pars. Quare autem tales non dicantur filii, vel quoniam parentum sequantur, qui ex libero & ancilla nascuntur. Hieronymus Etymologiarum, lib. 9. c. 3. determinat.

C. XV. ¶ Qui sine liberi, & quam conditio sequantur.

Liberi dicitur, qui b ex libero sunt matrimonio orti. Nam filii ex libero & ancilla, servilis conditionis sunt. Semper enim qui nascitur, deteriorem i patrem sumit. Naturales autem dicuntur ingenuarum concubinarum filii, quos sola natura genuit, non honestas conjugii. ¶ *¶ Hi vero, c qui non sunt de legitimo matrimonio, matrem potius, quam patrem sequuntur.*

¶ Deteriorem partem] In codicibus istorum veterum manus scriptis legitur, deteriorem parentis statum sumit.

QVÆSTIO V.

Quod autem pudicitia violenter eripi non possit, multorum auctoritatibus probatur. Eff enim virtus animi, quæ violentiam non sentit. Corpore namque violenter inferitur, non animo. Unde, quamvis corpus violenter corrumperetur, si pudicitia mentis servetur illaesa, tamen castitas dupliciter dicitur. Sicut & beata Lucia fertur dixisse Paschasius: [Si in virgine non fecerit violari, castitas inibi duplicabitur ad coronam.] Non enim inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Nam si in manu mœchura ponas, & per manum meam sacrificia e facias, Deus tibi hoc attendit, & deridet. De sanctis enim & voluntatibus iudicatur Deus.]

C. I. ¶ Melior est virginitas mentis, quam carnis.

Hinc Ambrosius scribit in libro secundo de Virginitate.

Tolerabilis g est mentem virginem, quam carnem habere. Vtrumque bonum, si liceat: si non liceat, saltem non homini casta, i sed Deo sumus. ¶ *¶ Virgo proficiui potest, adulterari non potest. Vbi- cunque Dei virgo est, templum Dei est: nec lupanaria*

a Ivo part. 2. cap. 71. b aliter quia. c Unde et in qua.] origin. d In martyrio B. Lucia. e alii: iactas sacrificia. f. al. non attendit, qui & deridet. g Sententia. q. dist. 2. Ivo p. 7. c. 37. infamata

